

Tabula Peutingeriana

Conf. dr. Adina Berciu-Drăghicescu

Una dintre cele mai importante hărți din epoca romană, cunoscută printr-o copie din epoca medievală, o reprezintă Tabula Peutingeriana. Este considerată cea mai reușită și în același timp cea mai veche hartă care figurează grafic teritoriul Daciei antice alături de itinerariile întregii lumi.

Acest valoros document se prezintă sub forma unui sul compus din 11 foi de pergament pe care este zugrăvită în culori o imagine lumii cunoscute de antichitatea romană în timpul Imperiului și epoca lui Constantin cel Mare.

Cele 11 foi de pergament se află la Biblioteca Națională a Austriei din Viena și reprezintă o copie realizată în anul 1265 de călugărul Colmar din Alsacia, după un exemplar mai vechi, ulterior pierdut, și care la rîndul său se referea la un original din secolul al III-lea sau chiar din secolul al II-lea d. Hs. Locul de proveniență a manuscrisului a rămas necunoscut; la fel titlul și autorul lucrării, deoarece prima foaie s-a pierdut.

Denumirea de Tabula Peutingeriana sub care este astăzi cunoscută lucrarea provine de la eruditul consilier imperial Conrad Peutinger (1465-1547) din Augsburg, senator însărcinat cu misiuni diplomatice pe lângă împăratul Carol Quintul. El a

obținut acest manuscris în anul 1508 de la umanistul Conrad Meissel, care-l descoperise în 1507 la Worms. În anul 1511 a obținut permisiunea de a publica această hartă. Din întreaga operă arheologică a lui Conrad Peutinger piesa cea mai valoroasă s-a dovedit a fi această lucrare geografică care-i poartă numele.

După Tabula Peutingeriana s-au făcut o serie de reproduceri în secolele XVI, XVII și XVIII. În 1753 sulul de pergament a ajuns în posesia guvernului austriac care a publicat o serie de facsimile realizate de Scheyb. După acestea s-au realizat o serie de alte ediții ale Tabulei în secolele următoare. În toate, erorile au fost păstrate. Este vorba de părțile de pământ și apă și de ortografia numelor de localități.

În secolul al XIX-lea, Franța a luat inițiativa unei noi reproduceri a Tabulei Peutingeriene prin intermediul lui Ernest Desjardins (1823-1856), care a fost însărcinat de către Napoleon III cu publicarea hărții itinerare din Biblioteca de la Viena. Opera sa a fost executată cu exactitudine, cu lux și cu o erudiție deosebită. Multe greșeli care s-au strecurat în edițiile anterioare au fost îndreptate, fapt explicabil prin formația lui Desjardins: istoric, epigrafist și arheolog. A întreprins cercetări și pe teritoriul României la: Tr. Severin, Celei și Igliza.

Piesa pe care am văzut-o noi este un exemplar aflat în posesia Cabinetului de hărți a Bibliotecii Academiei Române. A fost realizată de Konrad Miller la sfârșitul secolului al XIX-lea la Stuttgart. Exemplarul are 16 pagini și XIII planșe. (Konrad Miller, Die Peutingersche Taffel oder Weltkarte des Castorius mit kurzer Erklerung, 18 Kartenskizzen der überliferten

römischen Reisenwege... und der 4 Meter langen Karte in Faksimile neu herausgegeben Stuttgart (1871), 16p., XIII pl.)¹

Este o hartă colorată cu culori foarte intense, reprezentând o imagine închipuită a întregii lumi cunoscută de antichitatea romană în timpul imperiului și epoca lui Constantin cel Mare. Sunt desenate toate provinciile Imperiului roman, iar în interiorul acestora sunt schițate, prin linii frânte în crenalieră, drumurile oficiale cu toate stațiunile și cu distanțele dintre ele în millia passuum (mii de pași).

Denumirile și localitățile nu sunt chiar toate care erau cunoscute și din alte izvoare dar cu siguranță că au fost reprezentate cele principale. Cu rare excepții, alte amănunte geografice lipsesc, documentul cartografic fiind, în esență "un *Itinerariu* desenat". De aici rezultând și forma sa turtită, cu continente și mări, alungite orizontal și subțiate. Apele, mările și râurile sunt însemnate cu o culoare verzuie; cetățile și stațiunile poștale sunt redată prin niște mici clădiri de forme diferite. Orașele capitale: Roma, Constantinopolul, Antiochia - sunt marcate de un rotocol mare cu o figură așezată pe tron și coroană.

Localitățile poartă denumirile romane și acestea mai pot fi identificate cu ajutorul distanțelor menționate. În ceea ce

¹ Biblioteca Academiei deține cea mai bogată colecție din țară. Cel mai mare număr de hărți au fost donate de Dimitrie Constantin Sturza-Scheianu în anul 1878: 137hz. Printre acestea se numără și *Tabula Peutingeriana*. - Ana Turdeanu, *Cabinetul de hărți și atlase*, în vol. Biblioteca Academiei... Cartea centenarului 1867-1967, București 1968, p.195-202. Piesa a fost descrisă de Marin Popescu-Spinieni în lucrarea: *România în istoria cartografiei până la 1600*, vol.1, București 1938, p.50-54 și în: *România în izvoarele geografice și cartografice din antichitate până în pragul veacului nostru.*, București 1978, p.79-83.

privește teritoriul carpato-danubiano-pontic al vechii Dacii sunt prezente menționate trei drumuri care traversau prin Banat, Transilvania și Oltenia întreaga provincie. Mai există și un al patrulea, care înconjura Scythia Minor (Dobrogea) urmând pe malul drept al Dunării de Jos și continuând apoi pe litoral. Ca localități mai importante sunt menționate²: Tibiscum, Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Apulum, Napoca, Porolissum, Potaissa, Durostorum, Axiopolis, Troesmis, Tomis - acesta este văzut ca metropolă și prezentat în consecință cu trei turnuri. Toate aceste localități se vor regăsi în izvoarele medievale și apoi în cele moderne ca așezări importante - Troesmis - Iglița, Tomis - Constanța, Axiopolis - Cernavodă, Napoca - Cluj-Napoca, Apulum - Alba Iulia, Porolissum - Moigrad, Potaissa - Turda, Durostorum - Silistra.

Dunărea este trasată cu verde cenușiu; cu afluenți cunoscuți și mai puțin cunoscuți, izvorând din munții Carpați. Peste tot sunt presărate denumiri etnice: slavi, daci, geți, gali, celți, venedi, getae, dragae etc.

Dobrogea este reprezentată ca o peninsulă lungă, între Dunăre și Mare, iar "în vestul Dobrogei, fluviul este trasat rectiliniu, fără cotiturile de la Durostorum (Silistra-Bulgaria) și de la Galați și fără indicarea marilor brațe din dreptul Bărăganului"³. Sunt desenate de asemenea șase brațe ale Deltei cu însemnarea: Hostia fl(uminis) Danubii (Gurile fluviului Dunărea).

² Pentru toate localitățile, vezi Marin Popescu-Spineni, *România în izvoarele geogra-fice...*, p.52-54.

³ Marin Popescu - Spineni, *România în izvoarele geografice...*, p.83.

În mijlocul Mării, în dreptul Deltei, într-un fel de golf mare numit Sinus, este prezent un ostrov - Insula Helaris⁴.

În concluzie, harta reprezintă o importanță deosebită pentru toponimia zonei carpato-danubiano-pontice. Ea merită să fie readusă în discuția istoricilor și geografilor deopotrivă.

Valoarea documentară este deasemenea mare, obiectivul ei constituindu-l acela de a prezenta drumurile de comunicație din lumea cunoscută romanilor spre a pune la îndemâna călătorilor un itinerar cât mai precis.

⁴ Ibidem.